

PREVENCIJA NASILJA U SAVREMENOJ PORODICI

*Vesna Lj. Minić¹⁵², redovni profesor
Univerzitet u Prištini – Kosovskoj Mitrovici
Učiteljski fakultet u Prizrenu – Leposaviću, Srbija*

*Gordana P. Budimir – Ninković¹⁵³, redovni profesor
Alfa BK Univerzitet u Beogradu, Beograd, Srbija*

*Džeraldina Š. Marjanović¹⁵⁴, stručna savjetnica za srednje obrazovanje
Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke, Mostar, BIH*

Apstrakt: Savremena porodica je nastala kao rezultat promena u društvu. To se odrazilo i na funkcije porodice. Porodica je jedinstvena društvena grupa, "organizacija" koja podstiče razvoj celovite ličnosti, pružajući uslove za zadovoljavanje bioloških, psiholoških, socijalnih i vaspitno- obrazovnih potreba. Dakle, specifičnosti porodice su: rađanje, razvoj, komunikacija, emocionalnost, bliskost. Porodicu ne možemo birati već je rođenjem dobijamo i ona je doživotno značajna. Čovek se u porodici rađa, živi i završava život. U njoj su značajni odnosi roditelja prema deci i dece prema roditeljima. Imajući u vidu savremene uslove života pojava nasilja u porodici je sve češća i društveno značajnija. Tome doprinose velike promene u društvenim odnosima, brzi razvoj nauke, tehnike i digitalizacije, način života mladih i odraslih. To pospešuje pojavu agresije i nasilja, roditelja međusobno pa i roditelja i dece. Buduci da se porodično vaspitanje ostvaruje poistovećivanjem dece sa roditeljima i roditelja sa decom, roditelj treba da deluje pozitivnim primerom. Takođe je bitno da roditelji i deca učestvuju u zajedničkim aktivnostima, da iskreno razgovaraju o individualnim i porodičnim problemima, da blagovremeno traže pomoć stručnjaka (pedagoga, psihologa, lekara, socijalnog radnika). Uvažavajući sve to treba uvažiti pomoć i podršku društva- države, vaspitno-obrazovnih institucija, priznatih eksperata i stručnjaka iz prakse- vaspitača.

Ključne reči: prevencija, porodica, roditelji, deca, nasilje.

UVODNA RAZMATRANJA

Porodica je prvi i osnovni faktor razvoja i socijalizacije deteta, ona obezbeđuje rađanje i obnavljanje generacija. Definiše se kao jedna od najstarijih, najtrajnijih i najsloženijih društvenih grupa. Zdrava i skladna porodica omogućava nesmetani razvoj pojedinca i predstavlja čvrstu osnovu za njegov pravilan razvoj. Cilj porodičnog vaspitanja je obezbeđivanje uslova za normalan fizički, intelektualni, socijalni i emocionalni razvoj dece. Ona je tokom istorijskog razvoja i evolucije menjala svoj oblik i bila podložna uticajima promena u društvu, ali je ipak uspela da sačuva svoju primarnu funkciju. U njoj se kontinuirano prenose sa generacije na generaciju ponašanje, običaji, tradicija, kultura i sistemi vrednosti. Svaka porodica ima neka određena nepisana pravila ponašanja po kojima funkcioniše. Međutim, ona nije izolovana i izdvojena od procesa i uticaja oko nje, te tako njeni članovi utiču jedni na druge unutar tog sistema, stvarajući mogućnost njene disfunkcionalnosti. Jedna od

---

¹⁵² yesna.minic@pr.ac.rs

¹⁵³ budimirminkovic@yahoo.com

¹⁵⁴ dzeri2005@gmail.com

pojava koja se javlja kao posledica te disfunkcionalnosti je nasilje među njenim članovima. Sve učestalija pojava nasilja ogledalo je opšte globalne krize vrednosti u društvu. Ono razara porodicu kao jedinicu i umanjuje njen značaj. Nasilje u porodici univerzalni je fenomen i javlja se u svim društvima i svim kulturama. Dosadašnjim istraživanjima utvrđeno je da nasilje u porodici predstavlja model ponašanja, a ne izolovani incident, da je porast nasilja u društvu direktno vezan sa porastom nasilja u porodici i da osoba može biti izložena nasilju u porodici od najranijeg detinjstva do duboke starosti. Nasilje u porodici je pojava koja prati porodicu od njenih najprimitivnijih do savremenih oblika. Bez obzira na to koje vrste nasilja postoje i prema kome je usmereno, ono utiče na funkcionisanje cele porodice, posebno dece. Nasilje nikada i ni za koga nije dobro, niti za onoga ko je izložen njemu, niti za onoga ko ga vrši, ni za one koji ga posmatraju sa strane, tj. ne utiču neposredno u njemu. Ono se najčešće povezuje sa nizom negativnih faktora i okolnosti poput: nezaposlenosti, lošom ekonomskom situacijom, alkoholizmom, narkomanijom i sl.

Brojnost i raznovrsnost preventivnih mera i aktivnosti koje je moguće primenjivati u porodici govori u prilog činjenici da pred porodicom stoje brojne mogućnosti kojima se može adekvatno preventivno uticati na njene članove. Težina posledica koje nasilje u porodici ostavlja na pojedinca govori o važnosti primarne, ali i skundarne i tercijalne prevencije u sprečavanju pojave sociopatoloških oblika u društvu. Primarna prevencija treba da se sprovodi kroz saradnju sa različitim institucijama i nevladinim organizacijama, kako bi se predupredila pojava bilo kojih vidova nasilnog ponašanja.

FUNKCIJE I ODLIKE PORODICE U SAVREMENOM DRUŠTVU

Porodica je nezamenljiva društvena institucija. Uticajem različitih činilaca, ona je tokom istorijskog razvoja prošla kroz brojne faze svog razvijanja. Menjala je pojavne oblike, bila izložena različitim negativnim pritiscima, ali je uspjela da izdrži sve promene i opstane kao jedinica. Istorijski razvitak porodice Milić (2007) opisuje u okviru sledećih etapa: promiskuitet (porodica krvnog srodstva, endogamna); grupni brak (porodica panalua, egzogamna); sindijazmička porodica i monogamna porodica. Klasifikacija istorijskih tipova porodice razlikuje: tradicionalnu porodicu (rodovski tip porodice); patrijarhalnu porodicu (patrijarhalni tip porodice); i industrijsku porodicu (egalitarni ili nuklearni tip porodice).

Vežano za funkcije porodice, one koje se najčešće sreću u pedagoškoj literaturi su: reproduktivna funkcija, vaspitna, funkcija porodice u organizaciji slobodnog vremena i ekonomska funkcija.

Reproduktivna funkcija porodice postoji od njenog nastajanja i postojaće dokle god ona postoji. U njoj su sjedinjene seksualne i reproduktivne potrebe supružnika. Vilotijević (2002) navodi da je istina da se u savremenim uslovima rađaju deca i izvan braka, da ima mladih žena koje se opredeljuju za materinstvo ali ne i za brak, ali one samim tim što donose na svet jedan novi život zasnivaju porodicu, makar i deficitarnu. Savremenu porodicu karakteriše pad nataliteta, sve je više porodica sa po jednim detetom, čiji se uzrok može tražiti u niskom životnom standardu i neregulisanoj stambenom pitanju, visokim cenama i sl. „Nezaposlenost, nesigurnost, osećaj manje vrednosti, gubitak moći u porodici i van nje, uz istovremeno jačanje žene, koja u ovim teškim vremenima sve češće postaje stub porodice, dovode do krize muškog identiteta, koja čini da muškarac postaje nasilan i agresivan”. (Ajduković, 2000: 68). Treba naglasiti i činjenicu da nasilje u porodici jeste fenomen koji je prisutan u svim zemljama sveta i u svim kulturama. “Ljudi svih rasa, verskih, političkih i seksualnih opredeljenja, društvenih i kulturnih nivoa i polova mogu biti počinioci nasilja u porodici. Izloženost žena nasilju ima duboke korene u patrijarhalnoj strukturi društva i tradicionalnoj podeli polova”. (Todorović, 2005: 197).

Vaspitna funkcija porodice ogleda se kroz vaspitne uticaje brojnih ustanova i organizacija koje se bave vaspitanjem i obrazovanjem dece van porodičnih uslova. Njena uloga i značaj vremenom rastu jer se njome ne prenose samo znanja i iskustva, već i odvija proces sazrevanja, odrastanja i vaspitanja dece i mladih.

Funkcija porodice u organizaciji slobodnog vremena ili zabavno-rekreativna funkcija je od velikog značaja za razvijanje porodičnih veza i odnosa jer savremeni uslovi života i rada skraćuju vreme koje članovi porodice mogu provesti zajedno, razmenjujući iskustva, emocije, komunikaciju.

Ova funkcija se ostvaruje u zajedničkim porodičnim aktivnostima: izleti, letovanja, zimovanja, ekskurzije i dr.

Ekonomska funkcija porodice zavisna je od razvijenosti društva u kome se nalazi. Nekada je sva imovina pripadala porodici kao celini, a kasnije, nastankom patrijarhalne porodice, ona postaje svojina porodičnog starešine, odnosno muškarca koji je glava porodice. Savremena porodica u ekonomskom pogledu ima znanje i stručno obrazovanje kao vrednost. Svaki njen član privređuje i postiže ekonomsku samostalnost.

Pored navedenih, postoji i neke dodatne funkcije poput: *zaštitne funkcije* koja podrazumeva biološku zaštitu (zaštitu od povređivanja), *moralne* (podrška, socijalizacija), *zdravstvene* (nega, lečenje, ishrana), *pravne* (zastupanje), *ekonomske* (izdržavanje dece, nasleđivanje) i dr., *emotivne funkcija* koja se odnosi na ljubav roditelja, podršku, toplinu. Ove nove funkcije ukazuju na savremenu porodicu, koja u današnjem društvu podrazumeva, prema navodima Pašalić-Kreso (2004) socijalizaciju porodice i njeno otvaranje i povezivanje sa društvom koje se odvija na svim nivoima.

Funkcionalna porodica je od presudnog značaja za pravilan razvoj dece, u njima deca bivaju sama podsticana na osamostaljivanje i odvajanje. Funkcionalnost se kako ističu Pajević i sar. (2006) ogleda kroz jak savez među supružnicima/roditeljima, gde se odražavaju jasne granice među generacijama, partneri uzajamne konflikte i nesporazume rešavaju u saradnji i nalaženju kompromisnih rešenja što odgovara konceptu uzajamnosti.

Govoreći o značaju savremene porodice važno je istaći da se ona, za razliku od ranijih pojavnih formi bazira na emocionalnoj osnovi. U moderrom vremenu sve je više vanbračnih zajednica, nepotpunih porodica ili homoseksualnih veza. Uvažavajući specifičnosti vremena u kome živimo, potrebno je uskladiti razvoj porodice sa njegovim tekovinama, ali i pokušati da se zadrži sve ono što se tokom istorijskog razvoja pokazalo kao dobro. Današnja porodica je u krizi, nepotpuna je i manja u odnosu na raniji period, samim tim nije dovoljno jaka i njeni članovi se ne osećaju zaštićeno i sigurno. Savremena porodica je sve više u krizi, kako ističe Budimir – Ninković (2006) zbog društveno-ekonomske i političke situacije, zbog toga mladi ljudi imaju problema u razvoju, učenju i ponašanju. Slično stanovište ima i Golubović (2007) koji iznosi da je porodica naročito ugrožena u periodu društvenih kriza jer se svaka društvena nesigurnost, bilo ekonomska ili politička reflektuje na život porodice izazivajući unutrašnje sukobe usled porasta broja neurotičara koji svoje nezadovoljstvo ispoljavaju najpre u porodici.

NASILJE U PORODICI – VRSTE I UZROCI

Sva ljudska bića su rođena slobodna i sa jednakim pravima i dostojanstvom, prava pripadaju svakom čoveku i neotuđiva su. Porodično nasilje je čin kojim se krše ljudska prava. Ono se definiše kao "svaka namerna radnja ili odsustvo delovanja koje dovodi do uznemiravanja, i koju počinje osoba koja jeste ili je bila u porodičnom odnosu sa žrtvom, uključujući fizičko zlostavljanje (fizičko nasilje, fizički bol, strah), psihičko maltretiranje (psihički pritisak, uznemiravanje, izazivanje osećaja straha, povreda dostojanstva, uvreda, poniženje), seksualno zlostavljanje (seksualni odnos i zlostavljanje), ekonomsko zlostavljanje (povređivanje, uništavanje imovine, zastrašivanje žrtve zbog ekonomske pozicije)". (Cvejić i sar. 2010: 20). Najpotpunije definisanje pojma nasilje dato je od strane Svetske Zdravstvene organizacije (WHO: 2002) kao internacionalno korišćenje fizičke sile ili moći, preteće ili stvarne, protiv samog sebe, druge osobe, ili protiv grupe ili zajednice, koje rezultira u, ili ima visoku verovatnoću povreda, smrti, psihološkog povređivanja, lošeg razvitka ili siromaštva. Nasilje je postalo uobičajena pojava današnjice, ljudi su "izgubili osećaj za njim i na posledice do kojih može da dovede i mnogi odbijaju da pomognu žrtvi kada joj je pomoć potrebna, smatrajući po svom nahođenju da je žrtva to sama zaslužila". (Mladenović, 1977: 37).

Nasilje u porodici predstavlja izuzetno štetnu, veoma raširenu i još uvek nedovoljno istraženu negativnu društvenu pojavu. To je ponašanje kojim jedan član porodice ugrožava mir, fizičko ili duševno zdravlje drugog člana porodice. Nasilje u porodici, prema Ristanović-Nikolić (2002) je svaki vid fizičkog, psihičkog, seksualnog, ili ekonomskog zlostavljanja koje vrši jedan član porodice prema drugom članu porodice, bez obzira na to da li takvo ponašanje pravni propisi diskriminišu i da li je izvršilac nasilja prijavljen organima gonjenja. Porodica je, dakle najagresivnija društvena grupa, ali i grupa sa najvećom stopom ubijanja, u odnosu na bilo koju drugu društvenu sredinu, navodi Mitić (2005). Prema Prichardu (2006: 22) nasilje se deli u pet glavnih kategorija: "fizičko, psihičko,

ekonomsko, seksualno nasilje i zanemarivanje”. Nasilje možemo posmatrati s obzirom na objekat nad kojim se sprovodi nasilje – nad decom, supružnicima, nad ženama i starijim osobama. Obzirom na način zlostavljanja, možemo govoriti o sledećim vrstama nasilja: fizičko nasilje, psihičko nasilje, socijalno nasilje, seksualno nasilje, ekonomsko nasilje, vršnjačko nasilje, nasilje preko internet.

Fizičko nasilje podrazumeva je najzastupljeniji vid nasilja u porodici, lako je prepoznatljiv jer su posledice vidljive. Ono se odnosi na “korišćenje predmeta ili oružja radi pretnje, kazne, dominiranja, kontrolisanja ili povredjivanjadruge osobe”. (Golubović, 1981: 167). To nasilje može, kako autor navodi da izazove laku telesnu povredu, ili da povrede uopšte nema, bez obzira na napad. Nije retkost da žrtva završi u bolnici zadobivši teške povrede. Najčešći oblici fizičkog nasilja su: udaranje, šutiranje, čupanje, davljenje, zatvaranje, zaključavanje, napad oružjem, trovanje i sl.

Psihičko nasilje nema, za razliku od fizičkog nasilja vidljive posledice, tj. tragove pa ga je teže uočiti. Ipak, veoma je rasprostranjeno. Pod njim se podrazumeva “svaki oblik vredanja, podcenjivanja, kritikovanja, optuživanja, pretnji...grube reči ne moraju da se odnose lično na pojedinca, već i na članove porodice, prijatelje i druge nama drage ljude”. (Mladenović, 2007: 98). Cilj ovog nasilja je da nasilnik uspostavi totalnu kontrolu nad žrtvom, ograniči joj kretanje, uskrati pomoć, i podršku, tako što će je distancirati od roditelja, prijatelja i drugih ljudi kojima je važna i koji je vole. Ono dovodi do “degradacije žrtve i nesposobnosti za samostalni život”. (Ostojić, 1999: 108-110).

Socijalno nasilje se odnosi na diskriminaciju i isključivanje iz grupe, ono se dešava kada se neko isključuje iz grupnih aktivnosti, ogovara, kada se pričaju laži o nekoj osobi ili nagovaraju drugi da se sa tom osobom ne druže. Ono se odnosi na: pozicije nejednakosti i neravnopravnosti, izolaciju, nedruženje, ignorisanje, neprihvatanje po bilo kom osnovu.

Seksualno nasilje se definiše kao “iskorišćavanje i uznemiravanje osobe na seksualnom nivou bez njenog dobrovoljnog pristanka i volje. Pod ovim se podrazumeva neprikladno diranje, ljubljenje, gledanje pornografija, nasilan oralni ili genitalni odnos. Uglavnom se u većem delu slučajeva javlja više oblika nasilja zajedno, a ređe pojedinačno”. (Otašević, 2005: 118). Ili, kako navode Petrušić, Konstantinović-Vilić (2005: 267) ono predstavlja “prisilni i neželjeni seksualni odnos ili pokušaj ostvarivanja istog, neželjeni seksualni komentar ili predlog koji je usmeren protiv osobe i njene seksualnosti, a koji može počiniti ne samo nepoznata osoba, već i prijatelji ili poznanici, tj. osobe u koje imamo poverenja”. Ovaj oblik nasilja se može dogoditi na svakom mestu-na poslu, u školi, na sastanku, fakultetu, ulici i dr.

Ekonomsko nasilje se odnosi na oduzimanje prava na ekonomsku nezavisnost koja ima za cilj slabljenje mogućnosti uspešnog suprostavljavanja nasilniku. Ono se manifestuje kroz uskraćivanje novca za osnovne životne potrebe, za decu, uskraćivanje mogućnosti zapošljavanja ili zabrana na rad, odlučivanje o tome šta se sme kupiti a šta ne sme, pravdanje sitnih troškova oko održavanja kuće i sl. Ekonomsko-materijalno zlostavljanje se odnosi na korišćenje novca ili vlasništva starije osobe na nepošten način, a u korist zlostavljača. Ekonomsko nasilje “obuhvata novčane manipulacije ili iskorišćavanje, a uključuje prevare, krađu, zloupotrebe, ucene”. (Ristanović-Nikolić, 2002: 67).

Vršnjačko nasilje u sebe uključuje “i fizičko i psihičko nasilje, a u nekim starijim razredima čak i seksualno”. (Cvejić i sar., 2010: 201). Obično se napadi vrše na slabije od sebe, oni se vredaju, tuku, otimaju im se stvari, ismejavaju se, a napadači takvim ponašanjem demonstriraju hrabrost i moć. U osnovi ovakvog ponašanja je, dakle želja za prihvatanjem, jer nam je poznata činjenica da deca svojim problematičnim ponašanjem žele da privuku pažnju roditeljima ili da im tako saopšte da imaju neki problem. Žrtve nasilničkog ponašanja su obično stidljiva i povučena deca.

Nasilje putem interneta uključuje “sve slučajeve korišćenja elektronskih uređaja i internet da bi se neko namerno uplašio, povredio ili ponizio, i to najčešće slanjem pretećih ili uvredljivih poruka, mejlova, snimanja video klipova i sl.”. (Ristanović-Nikolić 2002: 89). Ono može biti prisutno svakog dana, sedmično, može se povećavati i nije prostorno ograničeno. Ono što razlikuje ovaj vid nasilja od ostalih je anonimnost. Žrtve “mogu da pretrpe veliku, za početak psihičku štetu, a da pritom nemaju mogućnost da se zaštite i odbrane”. (Otašević, 2005: 155). Nasilje putem interneta je teško ograničiti, posledice su ozbiljne, a rešenja nema jer je nemoguće zabraniti korišćenje interneta i ostalih tehnologija. U tom pogledu, mlade je neophodno informisati o bezbednom korišćenju tehnologija, posebno društvenih mreža.

Govoreći o uzrocima nasilnog ponašanja u porodici, u literaturi se ističe alkoholizam kao najčešći povod, podsticajna okolnost za ispoljavanje nasilja, retko direktan i neposredni uzrok demonstracije nasilja. Alkohol je najčešći okodač koji dovodi do nasilja u porodici, a njegove

posledice mogu biti višestruke i tragične. Loša ekonomska situacija može uticati na pojavu nasilja u porodici, posebno prema ženama. Tu se, pre svega misli na ekonomsku krizu, finansijske probleme, lošu materijalnu situaciju, nemaštinu, loše stambene uslove, nezaposlenost i sl. Ostale uzroke nasilnog ponašanja treba tražiti u ličnosti nasilnika, njegovim osobinama, vanbračnim vezama nasilnika, ljubomori, bolestima zavisnosti, stresu i dr.

PREVENTIVNE MERE PORODIČNOG NASILJA

Kada govorimo o prevenciji nasilja u porodici, valja istaći da bi ona trebala da deluje na različitim društvenim nivoima (na nivou države, zajednice i pojedinca). Većina autora navodi tri kategorije prevencije nasilja u porodici: primarna, sekundarna i tercijalna. Otašević (2005: 64) takođe ističe da prevencija podrazumeva tri kategorije „primarnu, sekundarnu i tercijarnu prevenciju nasilja u porodici“. Primarna prevencija podrazumeva sprečavanje pojave nasilja organizovanjem kampanja, udruženja, edukacije o ljudskim pravima, edukativnog materijala za decu i mlade. Sekundarna prevencija se odnosi na identifikaciju faktora rizika i rizičnih grupa, obezbeđivanje pomoći takvim porodicama, otvaranje SOS telefona, savetovališta i sl. Tercijarna prevencija odnosi se na sprečavanje daljeg nasilja, neposrednu pomoć žrtvama nasilja, otvaranje skloništa (sigurnih kuća u koje se žrtve porodičnog nasilja smeštaju, ukoliko za njima ima potrebe), policijsku pomoć i zaštitu, pravnu i sudsku pomoć, rad sa nasilnicima i dr. U sva tri vida zaštite neophodna je pravilna edukacija i priprema stručnjaka koji rade sa ovom, osetljivom grupom ljudi. U Srbiji postoje različiti koncepti rada sa žrtvama porodičnog nasilja, i u svima njima je važno stvoriti odnos poverenja u radu sa žrtvama, u kojem će se one osećati sigurno i bezbedno. Žrtvama nasilja se mora obezbediti zdravstvena, psihološka i pravna pomoć i zaštita. Svi vidovi zaštite moraju biti uključeni kada je reč o postojanju nasilja, pri čemu za žrtve najveći značaj ima psihološka zaštita, koja se odvija kroz individualne i grupne oblike rada, terapijske postupke i sl. Kod njih je važno izgraditi odnos poštovanja i samopoštovanja, odnos ljubaznosti, velikodušnosti, spremnosti za pružanje pomoći drugima. Pored rada sa žrtvama porodičnog nasilja, bitan je i koncept rada sa nasilnicima, kojim se takođe pruža psihološka pomoć, kao i pojedini oblici terapijskog rada, gde se savladavaju tehnike adekvatnog rešavanja konflikata, pravilnog nošenja sa stresom i problemima i dr.

Mere zaštite od nasilja u porodici, prema Službenom glasniku Republike Srbije br. 18/2011. član 284, 286 i 289 su sledeće:

1. Izdavanje naloga za iseljenje iz porodičnog stana ili kuće, bez obzira na pravo svojine, odnosno zakupa nepokretnosti;
2. Izdavanje naloga za useljenje u porodični stan ili kuću, bez obzira na pravo svojine odnosno zakupa nepokretnosti;
3. Zabrana približavanja članu porodice na određenoj udaljenosti;
4. Zabrana pristupa u prostor oko mesta stanovanja ili mesta rada člana porodice;
5. Zabrana daljeg uznemiravanja člana porodice.

Mere zaštite od nasilja u porodici mogu trajati najduže godinu dana u našoj zemlji. Vreme koje nasilnici provedu u pritvoru, kao i svakom vidu lišavanja slobode u vezi sa krivičnim delom ili prekršajem, računa se u vreme trajanja mera zaštite od nasilja u porodici. U Pravilniku o protokolu postupanja u ustanovi u odgovoru na nasilje, zlostavljanje i zanemarivanje i Službenom glasniku Republike Srbije, br. 30/2010 se ističe da se preventivnim aktivnostima:

1. Podiže nivo svesti o osetljivosti deteta i učenika, roditelja i svih zaposlenih za prepoznavanje nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja;
2. Neguje atmosfera saradnje i tolerancije, uvažavanja i konstruktivne komunikacije u kojoj se ne toleriše nasilje, zlostavljanje i zanemarivanje;
3. Ističu i unapređuju znanja, veštine i stavovi potrebni za konstruktivno reagovanje na nasilje;
4. Obezbeđuje zaštita deteta i učenika, roditelja i svih zaposlenih od nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja

U prevenciji porodičnog, ali i svih ostalih vidova nasilja važno je stvoriti atmosferu poverenja, prijatnog, sigurnog i podsticajnog okruženja, saradnje, međusobnog uvažavanja i konstruktivne komunikacije. Svi učesnici preventivnih aktivnosti treba da zajednički planiraju, osmišljavaju i sprovode aktivnosti, kao i da se informišu o sadržajima i merama sprečavanja i zaštite od nasilja,

zlostavljanja i zanemarivanja. Ustanova, poput sigurnih kuća je u obavezi da upozna sve zaposlene, decu i roditelje sa njihovim pravima, obavezama i odgovornostima koje su propisane zakonom.

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Porodica je izuzetno važna i neophodna društvena grupa za svako društvo i svakog pojedinca. Uticajem različitih društvenih činilaca i uslova, porodica je tokom istorijskog razvoja prolazila kroz razne faze u kojima se pojavljivalo nasilje. Nasilje u porodici je stara, izuzetno teška pojava, koja je u praksi postojala mnogo pre nego što se uvrstila u krivično zakonodavstvo. Određuje se kao skup ponašanja čiji je cilj kontrola nad drugim osobama upotrebom sile, zastrašivanjem i manipulisanjem. To je jedan od najozbiljnijih problema koji se javlja kroz čitavu istoriju razvoja porodice, i on se jednako tiče kako porodice, tako i društva. Zato, treba da bude javan kako bi društvo preduzelo odgovarajuće mere u pogledu njegovog sprečavanja, pored preventivnih mera. U tom cilju je neophodno uspostaviti saradnju sa policijom, pravosudnim organima, socijalnom službom, školskim i zdravstvenim ustanovama, i to donošenjem jedinstvenog programa i konkretnih mera. Imajući u vidu da se u našoj zemlji uglavnom sprovodi sekundarna i tercijalna prevencija, dakle kada do nasilja već dodje, u budućnosti bi se moralo raditi više na primarnoj prevenciji, dakle sprečavanju nasilja u porodici pomoću različitih programa i mera. Nasilje u porodici najviše posledica ostavlja na dečiji razvoj, kada posledice mogu biti trajne i ozbiljnije nego što možemo i pretpostaviti. Takva deca uglavnom postaju anksiozna, teže uče i teže uspostavljaju odnose sa drugim vršnjacima i ljudima, te u nekom trenutku imaju pogodno tlo da i sami postanu nasilnici. To je pojava pred kojom niko ne bi trebao da zatvara oči, jer svaki pojedinac ima pravo da živi u porodici u kojoj nema pretnji, fizičkog, psihičkog, ekonomskog, emocionalnog i seksualnog zlostavljanja. Da ne ostanemo na nivou činjenice da je nasilje u porodici kriminalitet koji u najvećoj meri ostaje neprijavljen. Razlozi neprijavlivanja su obično uverenja da je to privatna stvar porodice, sramoćenje žrtve, neprijatnost prilikom prijave, strah i sl. Primarna prevencija bi se morala odnositi na to da je najbolji razlog za prijavljivanje nasilja-sprečavanje ponovnog nasilja.

LITERATURA

- Ajdković Marina, 2000. Nasilje nad ženom u obitelji, *Ljetopis Socijalnog rada*, br. 7 (1), str. 68.
- Budimir-Ninković Gordana, 2006. *Savremena porodica i škola*. Jagodina. Učiteljski fakultet.
- Golubović Zoran. 1981. *Porodica kao ljudska zajednica-alternativa autoritarnom shvatanju porodice kao sistema prilagođenog ponašanja*. Zagreb. Naprijed.
- Golubović Zoran, 2007. *Nasilje u porodici*. Beograd. Partenon.
- Petrušić Nevena, Konstantinović-Vilić Slobodanka 2005. *Vodič kroz sistem porodičnopravne zaštite od nasilja u porodici*. Niš. Autonomni ženski centar.
- Milić Anđelka, 2007. *Sociologija porodice*. Beograd, Čigoja štampa.
- Mitić Gordana. 2005. *Nasilje u porodici-rezultati istraživanja*. Kragujevac. Centar za edukaciju, komunikaciju i istraživanje, Alternativni klub.
- Mladenović, Marko, 1977. *Sociologija porodice*. Beograd. Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Mladenović Marko. 2007. *Osnovi sociologije porodice*. Beograd. Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Ostojić Edita. 1999. *Drugi pogled na svet- ne živjeti sa nasiljem*. Zenica. Medika.
- Otašević Stanislava. 2005. *Nasilje u partnerskim odnosima i zdravlje*. Beograd. Autonomni ženski centar.
- Pajević Desimir 2006. *Nasilje nad ženama*. Beograd, Mikro knjiga.

- Pašalić-Kreso Adila, 2004. *Koordinate obiteljskog odgoja*, Sarajevo, Jež.
- Prichard Jacki. 2006. *Working with elder abuse*. London. Jessica Kingsley Publishers.
- Ristanović-Nikolić Vesna. 2002. *Porodično nasilje u Srbiji*. Viktimološko društvo Srbije. Beograd. Prometej.
- Svetska zdravstvena organizacija. 2002. *Svetski izveštaj o nasilju i zdravlju 2002*. SZO. Ženeva.
- Službeni glasnik Republike Srbije, br. 30/2010
- Službeni glasnik Republike Srbije br. 18/2011. član 284, 286 i 289.
- Todorović Jelisaveta, 2005. *Vaspitni stilovi roditelja i samopoštovanje*, Niš, Prosveta.
- Cvejić Slobodan, Babović Marija, Pudar Gazela, 2010. *Socijalna uključenost u ruralnoj Srbiji*. Beograd. UNDP.

PREVENTING VIOLENCE IN MODERN FAMILIES

Vesna LJ. Minic

University of Pristina, Faculty of Teacher Education in Prizren/Leposavic, Serbia

Gordana P. Budimir/Ninkovic
Alfa BK University of Belgrade, Serbia

Dzeraldina S. Marijanovic
Federal Ministry of Education and Science, Mostar, BIH

Abstract: *Modern family was created as a result of social changes, which reflected on its functions as well. Family is a unique social group - "organization", that encourages the development of the entire personality, providing conditions for meeting biological, psychological, social and educational needs. Therefore, the specifics of family are: birth, development, communication, emotions, closeness, etc. We cannot choose our family; we rather get it by birth and it remains significant for life. Man is born, lives and ends his life in it. In the family, the relations of parents towards children and children towards parents are important. Having in mind modern living conditions, domestic violence is becoming more frequent and socially significant. Immense changes in social relations, rapid development of science, technology and digitalization, the life style of the youth and adults contribute to this. This accelerates the aggression and violence between the two parents, and even between parents and children. Since family upbringing relies on children identifying themselves with their parents and parents with their children, parents should act as positive role models. It is also important that parents and children participate in joint activities, to honestly discuss individual and family problems, to seek the help of experts (pedagogue, psychologist, doctor, social worker) in a timely manner. Respecting all this, the help and support of the society, that is, the state, educational institutions, recognized experts and practical experts – educators should be acknowledged and accepted.*

Key words: *prevention, family, parents, children, violence.*